

Шумейко Оксана Володимирівна,
аспірант відділу докторантури та
ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Як відомо, без ціннісних орієнтирів неможливо уявити гармонійний розвиток індивідуального та суспільного життя. Виступаючи граничними підставами системи регуляції та саморегуляції життєдіяльності та поведінки людини, ціннісні орієнтири допомагають вдосконалити систему міжособистісних відносин у сім'ї. Із системи цінностей особистості впливає і мотивація її діяльності, яка є свідомим обґрунтуванням необхідності здійснення тих чи інших дій. Про глибинні засади суспільної діяльності свідчать дослідження різних форм організації людського співжиття від давніх часів [1], які можуть слугувати засадами для розробки поняття толерантності в контексті досліджень сім'ї як базового соціального інституту.

Зважаючи на значну кількість наукової літератури, можемо констатувати багатоманітність підходів дослідження проблеми ролі толерантності в суспільстві і в соціалізації особистості, яке має велике значення для аналізу ціннісних орієнтирів сучасної української сім'ї. Намагаючись прояснити значення понять, які використовуються в юриспруденції, слід використовувати методологічні можливості юридичної лінгвістики. У деяких авторських дослідженнях цієї проблематики [2–3] було визначено основні ціннісні орієнтири сучасної української сім'ї, що знайшли своє закріплення у таких категоріях, як толерантність, рівноправ'я та свобода вибору. Зосередимо свою увагу на понятті «толерантність».

Як свідчать міжнародні дослідження проблематики, якій присвячено авторитетні наукові заходи (зокрема, Міжнародна науково-практична конференція «Толерантність на кордонах Європи: вимір для України», яка пройшла 4–5 жовтня 2018 року у м. Ужгород), толерантність є однією з найбільш актуальних проблем для західноєвропейських учених. Серед відомих інтерпретацій цього відомого терміна можемо виділити наступні тлумачення:

1) у філософському розумінні – це термін, що позначає доброзичливе або принаймні стримане ставлення до індивідуальних та групових відмінностей (релігійних, етнічних,

культурних, цивілізаційних). Світоглядною основою толерантності є поцінування різноманітності – природної, індивідуальної, суспільної, культурної. Межі допустимої толерантності залежать від соціальних норм, що діють в даному суспільстві (і, отже, в своїй основі мають культурне походження); однак в межах діючих соціальних норм можливі більш толерантні і менш толерантні варіанти особистої та групової поведінки. Зокрема, окремі особи чи групи осіб можуть виступати ініціаторами перегляду таких звичаїв та норм, які вони оцінюють як жорстокі (нетолерантні).

2) у юридичному розумінні толерантність – це своєрідна форма індивідуального чи колективного прояву, що формується на основі взаємодії та взаємовідносин між різними сторонами (індивідами, соціальними групами тощо), а також демонструється кожною з них, проявляючи терпимість щодо різниці у поглядах, уявленнях, поведінці, позиціях, діях тощо відносно протилежної сторони. Практична реалізація толерантного ставлення до учасників подій, відносин, конфліктів тощо відбувається у деклараційній, реляційній, акційній формах. Деклараційна форма толерантності передбачає демонстрацію сприйняття і терпіння шляхом проголошення заяв, декларацій, меморандумів тощо. Реляційна толерантність, навпаки, не вимагає від учасників застосування активних дій чи заяв. Акційна ж толерантність проявляється виключно активізацією будь-яких дій з боку учасників процесу.

3) в історичному розумінні – це терпимість до іншої, відмінної від власної, позиції. У своїх дослідженнях історики виділяють етнічну толерантність (від лат. *tolerantis* – терплячий) – це відсутність негативного ставлення до іншої етнічної культури, наявність позитивного образу іншої етнокультури при збереженні позитивного сприймання своєї власної. Таким чином, у відповідному розумінні – це відсутність або ослаблення реагування на відмінність взаємодіючих етнічних культур.

4) в окремих виданнях з соціології та загалом у соціологічних дослідженнях толерантність трактується на рівні взаємодії рівних соціальних груп (міжнаціональних, міжетнічних, міжкультурних, між вікових, релігійних та ін.). У такому розумінні вчені визначають її як здатність приймати людей іншої поведінки, вірувань і звичаїв, почуттів, думок як рівноправних громадян. Концепції плюралізму і соціальної свободи є ключовими для принципу толерантності у соціології, а співробітництво та партнерство є важливими умовами її реалізації.

5) у психологічному розумінні толерантність – це відсутність або послаблення реагування на який-небудь несприятливий чинник у результаті зниження чутливості до його дій. Саме здійснення впливу найближчого оточення (сім'ї, колективу тощо) на індивіда є психологічним фактором формування толерантності.

Всі ці тлумачення мають свої особливості, зумовлені специфікою відповідної галузі знань, однак потрібно розглядати це ключове для формування сучасної української сім'ї явище в більш широкому контексті із залученням досягнень різних соціогуманітарних дисциплін, основними з яких є соціальна філософія, філософія права, соціологія права, культурологія та юридична лінгвістика.

Загалом слід констатувати необхідність вивчення поняття толерантності саме в філософсько-правовому вимірі з метою формулювання цієї категорії з позицій юридичної лінгвістики та використання її в юридичній практиці.

Список використаних джерел

1. Вовк В. М. Бівалентність римської правової дійсності: монографія / В. М. Вовк. Полтава : Полтав. літератор, 2011. 352 с.
2. Шумейко О. В. Історія формування сім'ї як соціального інституту в західноєвропейському культурному контексті. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 93–100.
3. Шумейко О. В. Основні підходи до дослідження сім'ї в системі соціально-гуманітарного знання. *Юридична психологія та педагогіка*. 2011. № 1 (9). С. 27–36.

Юлдашева Світлана Анатоліївна,

доцент кафедри юридичного документознавства
навчально-наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат філологічних
наук, доцент

УНІФІКАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЛІ ПРАВОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В МОВІ ЗАКОНОДАВСТВА

Правнича термінологія еволюціонує з розвитком держави, оскільки зі змінами державного устрою тісно пов'язані зміни в суспільних відносинах. Висновки вчених, які вивчали українську правничу термінологію на різних етапах її розвитку, свідчать, що процес поповнення терміносистеми цієї галузі